

ДІАЛОГ У МІСЦЕВИХ ГРОМАДАХ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

Посольство
Великої Британії
в Україні

ініціатива за
Мирні
Зміни

Інститут миру і порозуміння

Київ, 2018

Діалог в місцевих громадах: Рекомендації для органів місцевого самоврядування, Інститут миру і порозуміння, Київ 2018

Видання цих Рекомендацій стало можливим завдяки фінансовій підтримці Посольства Великої Британії в Україні в рамках проекту «Розбудова спільноти діалогу», який реалізують ініціатива за Мирні Зміни, Інститут миру і порозуміння, та ініціатива «Донбаський Діалог».

Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРО ДІАЛОГ	6
ПЕРЕВАГИ ДІАЛОГУ	9
ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ДІАЛОГУ	10
ПРИКЛАДИ ПРОВЕДЕНИХ ДІАЛОГІВ	16
Діалог щодо механізму співпраці ветеранів АТО, громадськості та ОМС у місті В. Дніпропетровської області	16
Діалоги щодо мови в освіті за участю представників національних меншин, влади, громадянського суспільства в Ужгороді, Львові, Одесі, Чернівцях	17
ДОДАТОК 1. КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ФАСИЛІТАТОРІВ ДІАЛОГУ	20
ДОДАТОК 2. ОСВІТНІ РЕСУРСИ ТА МАТЕРІАЛИ	21

ВСТУП

ДІАЛОГ - ШЛЯХ ДО ЗАМОЖНОЇ ГРОМАДИ!

Маючи потребу вирішувати проблеми громади, і постійно перебуваючи під тиском активних жителів, лідери місцевого самоврядування потребують нових способів організації взаємин із громадськістю. Професійно підготовлений і проведений діалог є дієвим інструментом налагодження комунікації, вирішення конфліктів і прийняття рішень.

Наразі тривалі конфлікти виснажують і громадськість, і місцеве самоврядування. Вони поглинають ресурси, які могли б працювати на благо всіх. Вирішення проблемних питань позитивно впливає і на сприйняття місцевої влади, і на імідж міста або села загалом, що робить його більш привабливим для бізнесу, а громаду – більш ефективною та заможною.

Цей документ має на меті запропонувати механізм практичного застосування діалогу, а також поширити інформацію про те, що в Україні вже є громади, які працюють за допомогою діалогу, є фахівці, які можуть це робити професійно та якісно, і є приклади успішно проведених діалогів.

Цей документ створено в першу чергу для органів місцевого самоврядування. Тим не менш, він також буде корисним для громадських організацій, громадських рад, місцевих ініціативних груп, громадських лідерів та всіх, кого цікавить тема діалогу.

Ініціатива створення цього документу належить Інституту миру і порозуміння, який залучив до його підготовки фасилітаторів діалогів із партнерських організацій:

Безхлібна Наталія, Національний університет «Києво-Могилянська академія», ю.ф. «Астерс», Київ, Україна;

Борисов Микола, «Донбаський діалог», Святогірськ, Україна;

Брунова-Калісецька Ірина, Інформаційно-дослідницький центр «Інтеграція та розвиток», Київ, Україна;

Галактіонова Галина, Гречанівська сільська рада, Гречаноподівська ОТГ, Україна;

Горова Альона, «Інститут миру і порозуміння» Київ, Україна;

Єлігулашвілі Максим, УГСПЛ, БФ «Захист», Київ, Херсон;

Іватіна Оксана, Добропільська міська рада, Добропілля, Україна;

Калениченко Тетяна, «Діалог у дії», ініціатива за Мирні зміни, Київ, Україна;
Кашенець Світлана, Покровська міська рада, Покровськ, Україна;
Коваль Роман, «Інститут миру і порозуміння» Київ, Україна;
Копіна Олена, Лабораторія мирних рішень, Харків, Україна;
Матвійчук Олена, «Інститут миру і порозуміння» Київ, Україна;
Мітьков Олександр, «Інститут миру і порозуміння» Київ, Україна;
Попова Олександра, Гречанівська сільська рада, Гречаноподівська ОТГ, Україна;
Проценко Діана, Національна асоціація медіаторів України, Київ, Україна;
Селюкова Наталія, ГО "Укрпростір" Запоріжжя, Україна;
Терещенко Інна, Одеська обласна група медіації, Одеса, Україна;
Шостак Тетяна, Жовтоводська міська рада, Жовті води, Україна;

Науковий консультант: Тетяна Кисельова, LL.M, к.ю.н., PhD, Центр досліджень медіації та діалогу, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, Україна.

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Органи місцевого самоврядування (ОМС) – виборні та інші органи територіальних громад, наділені повноваженнями вирішувати питання місцевого значення – сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також районні та обласні ради.

Діалог (фасилітований діалог, професійно-підготовлений діалог) – це спеціально підготована групова зустріч, яка відбувається за допомогою ведучого – фасилітатора – та має на меті налагодження порозуміння та стосунків між учасниками, а також сприяння прийняттю рішень щодо спільних дій або вирішення конфлікту.¹

Фасилітатор (ведучий діалогу) – незалежна та неупереджена особа, яка відповідає за організацію і ведення процесу діалогу, рівні можливості участі всіх у обговоренні та прийнятті рішень, дотримання принципів і правил діалогу.²

1 Стандарти діалогу: визначення і принципи, ІМІП, 2017, http://ipc.org.ua/upload/resursi/IMIP-dialogue--Standards-24_03_18.pdf

2 Визначення із практики Інституту миру і порозуміння (ІМІП)

I. ПРО ДІАЛОГ

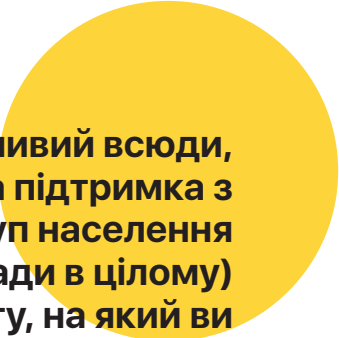
Існує багато визначень того, що таке діалог – від звичайної розмови між двома людьми до загальнонаціональних політичних процесів.

Останнім часом в Україні це слово дуже часто вживається в найрізноманітніших контекстах і значеннях, що призводить до непорозумінь і, врешті-решт, до втрати сенсу та дискредитації цього поняття. Тому автори цього видання пропонують розрізняти побутове розуміння діалогу від професійно підготовленого та проведеного діалогу як соціальної технології (який іноді називають «фасилітований діалог»). Надалі слово «діалог» буде вживатися саме в цьому розумінні.

Для нас діалог – це, в першу чергу, глибокий і спланований **процес побудови порозуміння** між людьми стосовно тих завдань, які вони перед собою поставили, що суттєво відрізняється від багатьох прикладів спілкування, які ми спостерігаємо зазвичай (суперечки, дискусії, дебати, ток-шоу, круглі столи, громадські слухання).

Діалог дозволяє уникнути ситуації, де одна сторона виграє, а інша програє, і може допомогти знайти таке рішення, яке **задовольнить потреби й інтереси всіх учасників** процесу та виведе їх на якісно новий рівень взаємодії.

Завданнями діалогу може бути вирішення конфлікту в громаді, прийняття рішення щодо спірних питань, розробка спільної стратегії розвитку чи налагодження відносин усередині громади.

**Діалог важливий всюди,
де необхідна підтримка з
боку різних груп населення
(або громади в цілому)
того результату, на який ви
працюєте.**

Проведення діалогу вимагає знань та навичок:

конфлікт-аналіз і оцінка ситуації або проблеми, яку ви намагаєтесь вирішити

визначення стейкхолдерів (зацікавлених сторін)

розробка дизайну діалогового процесу

підготовка сторін до участі в діалозі

налагодження спілкування в процесі діалогу для попередження розбрату і сприяння порозумінню

Тому, для належного проведення діалогу потрібний **ведучий (фасилітатор)** – людина, яка веде процес діалогу, пропонує і отримує згоду учасників на правила поведінки, надає слово учасникам, слідкує за часом тощо.

Найважливішими серед **принципів** діалогу є:

- Добровільність. Участь в діалозі тільки тоді має сенс, коли людина зацікавлена і прагне зробити власний внесок в обговорення та розв'язання питань шляхом діалогу. Примус до участі в діалозі ніколи не сприяє мотивації учасників і не призводить до порозуміння;

- Залучення до процесу всіх, кого він стосується. Ми часто не хочемо запрошувати на зустрічі тих, хто з нами не згоден, тому що участь опонентів означає затягування часу та витрачання більших зусиль на переконання інших і, врешті-решт, загрожує погіршенням стосунків а то і загостренням конфлікту. Водночас, якщо ми говоримо про підтримку наших дій чи рішень, саме участь незгодних є вкрай важливою для порозуміння. А коли рішення стосується всієї громади, дуже важливо ні про кого не забути. Навіть невеличка група людей, що залишиться осторонь процесу, може його заблокувати і звести нанівець усі досягнення;

- Конфіденційність є важливим принципом діалогу, особливо, якщо обговорюються конфліктні питання, пов'язані з безпекою учасників. В залежності від теми діалогу, учасники, разом з фасилітатором, приймають правила щодо поширення інформації про хід діалогу назовні. Інколи буває корисно наприкінці кожної зустрічі домовлятися про те, що може бути повідомлено ЗМІ та іншим громадянам;

- Рівна можливість висловитися. Якщо фасилітатору вдається її забезпечити не формально, а по-справжньому, це створює відчуття справедливості і довіри до процесу у його учасників і «незгодні» швидше починають прислуховуватися до інших думок, враховувати альтернативні точки зору.

Створенню атмосфери взаєморозуміння і поваги один до одного допомагає спільне обговорення та прийняття правил ведення діалогу. Учасники можуть сформулювати правила діалогу по-різному і в різній кількості, але мінімальний список для успішного обговорення може містити наступне:

Головною відмінністю діалогу від інших форм групової роботи (круглі столи, конференції, тренінги) є прагнення досягти результату, за якого кожен учасник може з впевненістю сказати, що:

група розуміє його точку зору;

він розуміє точку зору інших учасників в групі;

незалежно від того, чи прийняте рішення подобається конкретному учаснику, він його підтримує, тому що:

- рішення було прийняте відкрито та справедливо,
- це найкраще рішення для всіх на даний час.

II. ПЕРЕВАГИ ДІАЛОГУ

Професійно підготовлені та проведені діалоги в громаді, **можуть допомогти:**

1. ПОКРАЩИТИ ВЗАЄМОДІЮ ВЛАДИ І ГРОМАДИ

- 1.1. Підвищити поінформованість громадян щодо діяльності влади і покращити прозорість влади;
- 1.2. Перейти від конфлікту до розуміння, підтримки і конструктивного партнерства;
- 1.3. Залучити громаду до ефективного прийняття рішень;
- 1.4. Заручитись підтримкою громади для виконання рішень, адже участь в прийнятті рішення мотивує до їх виконання.

2. ВИРІШИТИ ПРОБЛЕМИ І КОНФЛІКТИ

- 2.1. Знайти вихід з патової ситуації, коли проблема довго не вирішується;
- 2.2. Прийняти прагматичні рішення, незважаючи на ідеологічні відмінності;
- 2.3. Подолати конфліктні процеси всередині громад;
- 2.4. Налагодити міжвідомчу співпрацю між освітянами, медичними працівниками, правоохоронцями, тощо.

3. ЗГУРТУВАТИ ГРОМАДУ ЯК ВІДПОВІДАЛЬНУ СПІЛЬНОТУ

- 3.1. Мобілізувати соціальний капітал і людські ресурси громади для вирішення проблем;
- 3.2. Знайти нові шляхи реалізації місцевої політики;
- 3.3. Провести громадські слухання, розробити стратегії розвитку громади;
- 3.4. Відпрацювати механізм роботи з органами самоорганізації населення.

Діалог – це не про «здати свої позиції» чи проявити слабкість, а про силу співпраці, можливість донесення своїх інтересів і їх відстоювання, вміння бути ефективним лідером і розв'язувати конфліктні питання.

Діалог - це кращий спосіб формування підтримки влади в громаді, який забезпечує прозорість влади і залученість громади, підвищує довіру до влади, сприяє інвестиційній привабливості та формуванню позитивного іміджу громади.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ДІАЛОГУ

КРОКИ

КРОК 1 ОЦІНКА НЕОБХІДНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНО- ПІДГОТОВЛЕНОГО (ФАСИЛІТОВАНОГО) ДІАЛОГУ

Діалог необхідний, якщо в громаді наявний один або більше з наступних факторів:

1. Тривалий час не вдається прийняти якесь конкретне рішення;
2. Рішення, які вже прийняті, викликають протидію з боку населення;
3. Проводились безрезультатні зустрічі між ОМС і громадськістю;
4. Існує неякісна взаємодія між різними структурними підрозділами органів місцевого самоврядування (міських, сільських, селищних рад, їхніх виконавчих комітетів);

5. В процес розробки рішення не залучені цільові групи через низьку активність громадськості або через попередні деструктивні відносини;
6. Наявні сутички всередині громади;
7. Існує історія конфронтації між громадськістю й ОМС;
8. Наявні конфлікти у громаді, які потребують вирішення;
9. Є необхідність конструктивного проведення громадських слухань, прийняття регуляторних актів, розгляду громадських ініціатив, налагодження роботи громадської ради тощо;
10. Наявна напруженість в громаді щодо взаємодії з групами населення, які пов'язані з наслідками збройного конфлікту (ВПО, ветерани АТО та ООС).

В яких ситуаціях НЕ варто застосовувати діалог:

- Коли потенційні учасники діалогу прагнуть досягнути свого будь-якою ціною і не готові відмовитися від силових підходів у вирішенні ситуації;
- Коли питання, що турбують потенційних учасників діалогу, мають вирішуватися тільки судом (наприклад, конфлікт щодо законності звільнення працівника);
- Коли мотивація до участі в діалозі є хибною, а саме є бажання переконати громаду в необхідності прийняття рішення, запропонованого владою; бажання вплинути на «неслухняних активістів» тощо;
- Коли організатори мають нереалістичні очікування, що діалог миттєво покращить стосунки між опонентами; одночасно вирішить усі проблеми; обов'язково примирить усі сторони або буде гарантувати відсутність суперечок і конфліктів у майбутньому;
- Коли відсутнє розуміння необхідності залучення до діалогу представників всіх груп, інтереси і права яких зачіпаються питаннями, винесеними на діалог;
- Коли немає розуміння того, що для проведення діалогу необхідно мати достатньо ресурсів – часу, приміщення, забезпечення логістики для проведення зустрічей, фінансування роботи фасилітаторів, а також, за потреби, ресурсів для підтримки постдіалогових ініціатив.

ВИСНОВОК: Нехтування цими порадами, швидше за все, призведе до поразки діалогу, втрати репутації і довіри до фасилітаторів і організаторів процесу

КРОК 2. ВИБІР ФАСИЛІТАТОРА

Як зв'язатися з фасилітатором

Звернутися до організацій фасилітаторів в залежності від регіону (контактна інформація див. Додаток 1), де вам допоможуть обрати фасилітатора (одного або декількох – в залежності від ситуації) для вашого потенційного діалогу.

При виборі фасилітатора зверніть увагу на наступні моменти та поставте собі такі **питання:**

1. Яку підготовку з фаху фасилітації або медіації отримала людина, яка пропонується на роль фасилітатора?
2. Чи має фасилітатор попередній досвід роботи зі схожими справами?
3. Чи є в наявності інформація щодо успішних кейсів цього фасилітатора?
4. Як фасилітатор спілкується з вами? Чи виникає у вас відчуття, що ця людина вас розуміє? Чи в процесі спілкування з нею вам стає більш зрозумілою ситуація, в якій ви опинилися?
5. Наскільки ви відчуваєте, що фасилітатор є неупередженою і незаангажованою особою, яка не має особистих стосунків з будь-ким з учасників і не має особистого інтересу в питаннях, що розглядатимуться в діалозі? Прямо запитайте про це потенційного фасилітатора.
6. Чи ознайомлений потенційний фасилітатор з Кодексом Етики або Стандартами Діалогу, яких дотримується організація, що пропонує вам особу на роль фасилітатора?
7. Чи є в цій організації процедура подання скарг на неякісні послуги фасилітаторів?

КРОК 3. ПОДАЛЬША РОБОТА НАД ПІДГОТОВКОЮ ТА ПРОВЕДЕННЯМ ДІАЛОГУ

Після вибору фасилітатора, зазвичай Замовник діалогу і фасилітатор домовляються про розподіл прав, обов'язків і відповідальності в цивільно-правовій угоді або в іншому документі³.

Краща практика свідчить, що на цьому етапі **замовнику та фасилітатору доцільно:**

1. Визначити мету проведення діалогу
2. Домовитись щодо ролі замовника в процесі діалогу (замовник буде брати участь в якості експерта/організатора або в якості сторони/учасника діалогу),
3. Визначити конкретних представників замовника, які будуть брати участь в діалозі.
4. Визначити умови конфіденційності діалогу до, під час і після проведення діалогу, в тому числі межі оприлюднення інформації про діалог.
5. Погодити, яким чином/у які терміни фасилітатор буде:
 - проводити аналіз конфлікту/ситуації,
 - проводити попередні зустрічі з потенційними учасниками,
 - надавати замовнику план (дизайн) проведення діалогу
 - надавати замовнику бюджет проведення діалогу, що включає оплату роботи фасилітатора тощо
 - координувати логістичну підготовку діалогових зустрічей,
 - проводити фасилітацію діалогових зустрічей
 - за бажанням замовника, надавати звіт щодо результатів діалогу
6. Підтвердити, що під час підготовки та проведення діалогу фасилітатор має дотримуватися принципів діалогу, які закріплені в Стандартах діалогу.⁴

³ За посиланням дивіться типові угоди щодо надання послуг фасилітації діалогу.

<https://goo.gl/gkSEJP> <https://goo.gl/XzmxsX>

⁴ Стандарти діалогу: визначення і принципи, ІМП, 2017,

http://ipc.org.ua/upload/resursi/IMP-dialogue--Standards-24_03_18.pdf

Які існують можливості оплати роботи фасилітаторів?

На сьогодні існує багато можливостей фінансового забезпечення процесу діалогу в громадах. Навіть, якщо у вас нема ідей щодо потенційного фінансування вашого діалогу, все одно є сенс звернутися до фасилітатора та вже разом із ним/нею продумати це питання. Можливі варіанти фінансування включають залучення коштів місцевого бізнесу або програм міжнародної технічної допомоги (див., наприклад, актуальну інформацію про грантові програми на сайті <https://gurt.org.ua/>).

Крім того, на місцевому рівні виділення коштів з місцевого бюджету саме як на фінансування певного виду діяльності можливе у декількох форматах:

Через Програми місцевого значення:

Наявні Програми. Проаналізуйте наявні Програми на предмет закладеної в них діяльності (наприклад, Програми підтримки розвитку громадянського суспільства, Програми розвитку спорту, культури і т.ін.).

Важливо, щоб у таких програмах була вже зазначена діяльність, яка б змогла відповідати цілям діалогу. Якщо такої діяльності в Програмах немає, то необхідно внести зміни до переліку заходів цієї Програми та передбачити необхідне фінансування для таких заходів.

Окрема Програма для діалогу. Ще одним варіантом є підготовка окремої Програми місцевого значення, в яку необхідно включити всі заходи, дії, відповідальних осіб та фінансування для проведення діалогових заходів. Цей підхід є більш системним та передбачає проведення попередньої роботи щодо виявлення можливостей застосування діалогових процесів у різних сферах і необхідних ресурсів.

Через наявні механізми участі мешканців у прийнятті рішень на місцевому рівні.

У такому варіанті діалог не є самостійною діяльністю, а включений в процес прийняття рішень на різних стадіях. Наприклад, місцеві ініціативи, електронні петиції, громадські бюджети (бюджет участі), загальні збори громадян, створення ОСН і ОСББ так чи інакше передбачають процес комунікації представників ОМС та мешканців громади на різних стадіях впровадження ініціатив, тому діалог може стати ефективною складовою впровадження таких ініціатив. В такому варіанті необхідно внести зміни до Положення про подібні інструменти шляхом прийняття рішень (Положення про бюджет участі, Положення про місцеві ініціативи тощо), в яких передбачити коли, на яких етапах і яким чином відбувається залучення фасилітатора.

Через вже наявні консультативно-дорадчі органи, такі як громадська рада, молодіжна рада і та ін.

У таких випадках варто доповнити діяльність таких органів саме проведенням діалогів і чітко розписати як, коли, в яких випадках і хто залучає фасилітатора до певних питань та/чи конфліктів. Також, варто зазначити, що громадські ради через відповідні Програми можуть залучати бюджетні кошти на свій розвиток.

ДІАЛОГ ЩОДО МЕХАНІЗМУ СПІВПРАЦІ ВЕТЕРАНІВ АТО, МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ ТА ОМС У МІСТІ В. ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Суть конфлікту: напруга в місті у зв'язку з конкуруванням двох ініціативних груп ветеранів АТО щодо патрулювання міста і участі ветеранів в житті громади.

Сторони: дві ініціативні групи ветеранів АТО, представники органів місцевого самоврядування (ОМС), поліції, активісти і мешканці міста

Фасилітатор: фасилітатор діалогів Інституту миру і порозуміння, м. Дніпро

Підтримка і організація діалогу: Інституту миру і порозуміння в рамках проекту «Роззброєння, демобілізація і реінтеграція (РДР) в Україні» 2016-2017 р. за підтримки уряду Швеції.

Опис ситуації

Як правило, невеликі міста та населені пункти найбільше відчувають вплив певних подій в Україні. Так сталося із містом В., що знаходиться у Дніпропетровській області, з початком бойових дій на сході країни. І хоча бойові дії безпосередньо не зачіпали місто, велика кількість жителів прямо чи опосередковано долучились до АТО. Згодом постало питання реінтеграції в громаду військовослужбовців, які повернулись з АТО.

Отримавши новий досвід і навички, ветерани АТО мали серйозний людський потенціал, який міг бути надзвичайно корисним для розвитку місцевої громади. Вони об'єдналися і створили декілька об'єднань, які підтримувались різними політичними силами і мали на меті забезпечення порядку в місті шляхом створення добровільних варт. Згодом ці групи почали конкурувати між собою за місця патрулювання та вплив всередині спільноти ветеранів АТО. Це сприяло росту напруги між мешканцями міста, добровільними вартами, правоохоронцями та органами місцевого самоврядування (ОМС). Оскільки ситуація викликала занепокоєння у всіх, ініціативні мешканці запропонували провести діалог між конкуруючими групами ветеранів, щоб домовитися, яким чином ветерани АТО могли б відчувати себе залученими у життя громади та працювати у рамках закону.

Як діалог допоміг ОМС розв'язати проблему в громаді:

Для аналізу ситуації та визначення можливості проведення діалогу місцевими активістами був запрошений професійний фасилітатор діалогів з Дніпра. Робота фасилітатора була побудована таким чином, щоб як найкраще врахувати інтереси всіх сторін та залучити їх для вирішення ситуації. Тому до процесу діалогу були залучені представники від різних груп ветеранів АТО, мешканці міста представники ОМС та поліції.

Протягом 4 місяців навесні 2016 року Фасилітатор діалогу організував процес

діалогу в місті, провів 4 попередні зустрічі окремо з кожною стороною конфлікту та 3 спільних діалогових зустрічей за участі всіх учасників.

Під час діалогових зустрічей учасники обговорювали свої інтереси і потреби, відношення мешканців міста до ветеранів АТО, розуміння ветеранами своєї ролі в житті громади, конкретні шляхи реінтеграції ветеранів АТО в життя громади, механізм роботи добровільних варт та іншої діяльності груп ветеранів АТО.

В результаті проведених фасилітатором діалогових зустрічей учасники домовились про створення одного громадського формування, що об'єднало дві конфліктуючі ініціативні групи ветеранів з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, органам виконавчої влади і посадовим особам у запобіганні та припиненні кримінальних і адміністративних правопорушень, захисті життя і здоров'я громадян, а також порятунку людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій. Під час діалогу були напрацьовані пропозиції від активних учасників громади для депутатів місцевої ради щодо кількісного складу варт, оплати праці, періодичності патрулювань, взаємодії з поліцією тощо. Дуже важливим результатом діалогу було формування конкретного дієвого механізму для подальшої координації взаємодії громадських формувань, а саме створення робочої групи для роботи якої залучатимуться як представники звичайних мешканців міста, так і представники добровільного формування ветеранів АТО.

Крім вирішення основного питання конфлікту між групами ветеранів АТО, завдяки професійній роботі фасилітатора діалогу, учасникам вдалося зробити набагато більше, ніж планувалось спочатку. Діалог допоміг створити атмосферу довіри між учасниками, налагодити людські зв'язки, змінити відношення мешканців до ветеранів АТО. Діалог допоміг самим ветеранам АТО краще усвідомити свої проблеми та знайти шляхи психологічної взаємопідтримки в своєму середовищі. А це в свою чергу надало можливості об'єднати зусилля ветеранів АТО, активних мешканців міста і ОМС і створити місцеву програму «Співпраця поліції та громади задля безпеки», на виконання якої було залучено зовнішнє фінансування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Таким чином, в результаті застосування діалогового підходу в м. В. на сьогодні:

створено атмосферу порозуміння в громаді, покращено відношення мешканців до ветеранів АТО;

офіційно оформлено громадське формування, яке об'єднало дві конфліктуючі ініціативні групи ветеранів;

створено механізм реінтеграції ветеранів АТО через участь у роботі формування і робочої групи;

створено місцеву програму «Співпраця поліції та громади задля безпеки» і отримано фінансування для її впровадження.

ДІАЛОГИ ЩОДО МОВИ В ОСВІТІ ЗА УЧАСТЮ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН, ВЛАДИ, ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УЖГОРОДІ, ЛЬВОВІ, ОДЕСІ, ЧЕРНІВЦЯХ

Суть конфлікту: напруга в місцевих громадах, де існують школи з викладанням мовою національної спільноти, пов'язана з прийняттям і впровадженням статті 7 Закону України «Про освіту».

Сторони: освітяни шкіл з національними мовами навчання, представники Міністерства освіти і науки України (МОН), відділів освіти на місцях, представники етнокультурних спільнот.

Фасилітатор: два фасилітатора діалогів, залучених Офісом координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Підтримка і організація діалогу: проект «Діалог заради реформ та суспільного єднання» Офісу Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Опис ситуації

Прийняття в вересні 2017 р. Закону України «Про освіту» (№ 2145-VIII 05.09.2017), стаття 7 якого регламентує новий порядок використання мов у навчальному процесі, стало каталізатором багатьох конфліктних ситуацій. Ці зміни, покликані покращити якість оволодіння державною мовою з дитинства тими, для кого вона не є рідною, викликали тривогу і обурення в угорській, румунській, болгарській, молдавській та інших спільнотах України. Адже в Україні існує мережа освітніх закладів з навчанням більшості предметів мовою національної спільноти, де українська мова вивчалась як окремий предмет або українською викладалось декілька предметів, але більшість предметів та виховний процес відбувався мовою національної спільноти.

Відповідно, після прийняття Закону «Про освіту» в цих громадах зросла напруга і висловлювалось обурення радикальними і неочікуваним для людей змінами. Крім того, такі держави як Угорщина, Румунія, Болгарія публічно заявили про своє незадоволення прийняттям статті 7 Закону «Про освіту» як такої, що обмежує права національних спільнот в освіті. Місцеві відділи освіти першими отримали хвилю незадоволення від населення та переліки питань, на які ще не було відповіді від Міністерства освіти і науки України (МОН України).

Усвідомлюючи, що напруження в громадах зростає, МОН почало шукати, яким чином не допустити загострення конфліктної ситуації та спробувати розробити інклюзивний план впровадження змін. Тому разом з Офісом Координатора проектів ОБСЄ, МОН ініціювало низку діалогових зустрічей, щоб більш глибоко зрозуміти побоювання громад щодо статті 7 Закону «Про освіту» та обговорити варіанти врахування інтересів та побоювань цих громад в процесі імплементації закону.

Проведення діалогу

Для проведення діалогових зустрічей Офісом Координатора проектів ОБСЄ було залучено два професійних фасилітатора діалогів, які мали досвід діалогів на гострі суспільні теми. Впродовж 2017-2018 років фасилітатори провели 6 діалогових зустрічей в Ужгороді, Львові, Одесі, Чернівцях, до яких залучили освітян шкіл з національними мовами навчання, представників МОН, відділів освіти на місцях, представників етнокультурних спільнот – громадських діячів, експертів, журналістів, батьків, студентів тощо.

Метою проведення діалогових зустрічей стало обговорення запропонованої реформи та визначення шляхів впровадження змін в освіті таким чином, щоб це не загрозувало існуванню спільнот з міноритарними мовами і дозволило зберегти автентичність національностей, розвиток їх мов та культур поряд з покращенням володіння державною мовою, урахуванням Гаазьких рекомендацій з прав національних меншин на освіту та висновків Венеційської комісії щодо закону про освіту.

Результатом діалогових зустрічей стало доповнення Дорожньої карти імплементації статті 7 цілим розділом щодо підтримки національних культур та мов. Крім того, завдяки роботі фасилітаторів діалогу, учасникам вдалось вибудувати якісно інші відносини та форми комунікації між МОН, місцевими органами управління освітою, навчальними закладами та громадськими діячами культурних спільнот у Закарпатській, Одеській та Чернівецькій областях.

Наразі тривають діалогові зустрічі, які направлені на обговорення питання реалізації Дорожньої карти та ширшого кола питань з підтримки мов та спільнот, зокрема через курси української та зарубіжної літератури, методичну підтримку та співпрацю вчителів-філологів української та міноритарних мов. Учасники діалогів відмічають, що діалоговий формат дає відчуття того, що їх чують і їх інтереси враховують, принаймні частково, а напруження вже не заважає розуміти іншого, вчителя, чиновника, директора школи, батьків. МОН бачить можливості застосування діалогового підходу і в інших чутливих або потенційно конфліктних питаннях, які, безперечно, виникають у процесі будь-якої реформи.

РЕЗУЛЬТАТИ:

Таким чином, за допомоги професійних фасилітаторів і за підтримки Офісу Координатора проектів ОБСЄ досягнуто наступні результати:

Розроблено і внесено розділ щодо підтримки національних культур та мов в Дорожню карту імплементації статті 7 Закону України «Про освіту»;

Знижено напругу у зв'язку з прийняттям і імплементацією статті 7 Закону України «Про освіту» в громадах Закарпатської, Одеської та Чернівецької областей;

Побудовано якісно нові форми комунікації між Міністерством освіти та науки України, місцевими органами управління освітою, навчальними закладами та громадськими діячами культурних спільнот у Закарпатській, Одеській та Чернівецькій областях.

ДОДАТОК 1. КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ФАСИЛІТАТОРІВ ДІАЛОГУ

**Інститут миру і порозуміння,
Київ, Дніпро, Запоріжжя, Харків,
Покровськ, Курахове, Бахмут,
Добропілля, Берислав, Святогірськ
Виноградівська ОТГ, Музиківська ОТГ,
Чаплинська ОТГ**

тел. 044 537 1007

тел./факс 044 565 7269

Контактна особа: Дар'я Белінська

info@ipcog.org.ua

<http://ipcog.org.ua>

**Одеська обласна група медіації,
Одеса**

тел. 048 788 3408

моб. 063 144 9174

Контактна особа: Наталія Ковальова

orgm.odessa@gmail.com

<https://www.facebook.com/OdessaGroupMediation/>

**Лабораторія мирних рішень,
Харків**

тел. 067 9584273

Контактна особа: Олена Копіна

dialogfmd@gmail.com

<https://www.facebook.com/Olena.Kopina>

<https://goo.gl/XBB1jc>

**Ініціатива «Донбаський Діалог»,
Святогірськ**

Благодійний фонд «Фонд Бориса Білаша»

тел. 050 863 5808

Контактна особа: Олексій Варав

varava.svyatogorsk@gmail.com

www.belashfoundation.org.ua

www.donbassdialog.org.ua/

**Громадська ініціатива “Мережа
фасилітаторів діалогів”, Київ**

тел: 067 276 8826

093 547 8775

Контактна особа: Олег Овчаренко

oleh.ovcharenko@gmail.com

<https://www.facebook.com/dialoguesnet-work>

ДОДАТОК 2.

ОСВІТНІ РЕСУРСИ ТА МАТЕРІАЛИ

Тренінги та освітні програми з базових навичок медіації, фасилітації діалогу, вирішення конфліктів регулярно проводяться всіма організаціями, вказаними в Додатку 1.

«Стандарти діалогу: визначення і принципи», ІМіП,
http://ipcg.org.ua/upload/resursi/IMIP-dialogue--Standards-24_03_18.pdf

Сторінка «Ресурси Інституту миру і порозуміння»,
<http://ipcg.org.ua/resursi/>

Вайдотас Верба, посол, координатор проектів ОБСЄ в Україні,
публікація «Чому для построения продуктивного диалога нужна профессиональная помощь»,
<http://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/24/227093/>

Олена Копіна, Ольга Мірошник, Олексій Сердюк, «Діалог поліції та громади як соціальна технологія впровадження принципів community policing у місцевій громаді»,
<https://www.researchgate.net/publication/322764981/>

Освітній онлайн курс «Як ефективно спланувати та провести діалог»,
https://courses.prometheus.org.ua/courses/OSCE/DIAL101/2017_T1/about/

Онлайн курс «Вступ до медіації»,
<https://vumonline.ua/course/mediation/>

Посольство
Великої Британії
в Україні

© Інститут миру і порозуміння.
Всі права захищені